

Курлянд З. Н.

Зинаида Наумовна Курлянд народилася 1 січня 1952 р. в м. Одеса. Дитячі роки пройшли в м. Роздільна Одеської області.

У 1959 р. вступила, а в 1969 р. закінчила із золотою медаллю ЗОШ № 3 м. Одеси. У цьому ж році вступила до Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського на фізико-математичний факультет (спеціальність-математика), який закінчила з відзнакою в 1973 р.

Із серпня 1973 р. розпочала трудову діяльність в Овідіопільській ЗОШ вчителем математики, з 1974 р. по 1980 р. працювала вчителем математики в ЗОШ № 3 м. Одеси. У 1981 р. почала працювати в ОДПІ ім. К. Д. Ушинського на посаді молодшого наукового співробітника сектору НДР на кафедрі психології.

У 1985 р. З. Н. Курлянд захистила кандидатську дисертацію за темою «Развитие педагогических способностей студентов педвузов как средство совершенствования профессиональной подготовки» за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки (м. Тбілісі), науковий керівник – д. пед. н., професор Р. І. Хмелюк.

З 1985 р. працювала асистентом кафедри педагогіки, з 1986 р. на посаді доцента кафедри педагогіки ОДПІ ім. К. Д. Ушинського.

У 1985 р. брала участь у створенні та роботі педагогічних класів (Маріїнська гімназія) та педагогічного ліцею (для хлопчиків з районів Одеської області).

У 1988 р. отримала вчене звання доцента кафедри педагогіки.

У 1993 р. захистила докторську дисертацію з теми «Формирование и развитие профессиональной устойчивости учителя» за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки (м. Москва), науковий консультант – д. пед. н., професор Р. І. Хмелюк.

У 1995 р. ця дисертація була нострифікована ВАК України.

З 1995 р. працювала на посаді професора кафедри педагогіки ОДПІ ім. К. Д. Ушинського, в цьому ж році отримала вчене звання професора кафедри педагогіки.

У 1998 р. обрана на посаду завідувача кафедри педагогіки Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського (у теперішній час – ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»).

Брала участь у міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференціях в Україні, так і за її межами.

Має понад 130 праць наукового і науково-методичного характеру, а поміж них 6 наукових посібників з грифом МОН молодь спорт. Здійснює керівництво науковою роботою аспірантів, докторантів і здобувачів кафедри педагогіки за спеціальностями: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Заступник голови спеціалізованої Вченої ради із захисту докторських дисертацій. Є членом редакційної колегії фахових видань: «Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського», «Наука і освіта», «Наша школа».

Нагороджена грамотами МОН України, АПН України тощо, почесним знаком «Відмінник освіти України» (1996, 2000 рр.).

Академік Академії Вищої школи України (з 2005 р.), відділення педагогіки і психології, а також Академії соціальних і педагогічних наук (Росія).

Дисертація, автореферат

Курлянд, З. Н. Формирование и развитие профессиональной устойчивости учителя : автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Зинаида Наумовна Курлянд; [науч. рук. Р. И. Хмелюк]; Моск. пед. гос. ун-т. – М., 1993. – 30 с.

Монографії, посібники

1992

1. Курлянд, З. Н. Педагогические способности и профессиональная устойчивость учителя / З. Н. Курлянд; под ред. акад. В. А. Сластенина; ОГПИ им. К. Д. Ушинского. – Одесса : [б. и.], 1992. – 111 с.

1995

2. Курлянд, З. Н. П - основа його педагогічної майстерності : навч. посібник / З. Н. Курлянд. – Одеса : ОДПУ ім. К. Д. Ушинського, 1995. – 160 с.

3. Курлянд, З. Н. Професійна усталеність вчителя. Основа його педагогічної майстерності : учбовий посібник / З. Н. Курлянд. – Одеса : [б. в.], 1995. – 160 с.

1997

4. Организация методической работы в гимназии : рек. для рук. гимназии / ЮГПУ им. К. Д. Ушинского, ОГУ им. И. И. Мечникова, Мариинская гимназия; Н. Г. Комаренко, Л. Н. Голубенко, Т. Г. Уродова [и др.]. – Одесса : [б. и.], 1997. – 140 с.

1998

5. Основы педагогики высшей школы : учеб. пособие / ЮГПУ им. К. Д. Ушинского; [сост. : Р. И. Хмелюк, И. М. Богданова, З. Н. Курлянд и др.]. – Одесса : [ЮГПУ], 1998. – 96 с.

2000

6. Визначення чинників та умов, що впливають на підготовку вчителя національної школи : метод. рекомендації / ПДПУ ім. К. Д. Ушинського; [упоряд.: І.М. Богданова та ін.]. – Одеса : [ПДПУ ім. К. Д. Ушинського], 2000. – 34 с.

2005

7. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова [та ін.]; ред. З. Н. Курлянд. – 2-е вид., допов. та переробл. – Київ : Знання, 2005. – 399 с.

8. Курлянд, З. Н. Становлення позитивної Я-концепції майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд; ПНЦ АПН України. – Одеса : [ПНЦ АПН України], 2005. – 144 с.

2006

9. Системно-діяльнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя : монографія / О. Я. Чебикін, З. Н. Курлянд, І. М. Богданова [та ін.]. – Одеса : [СМИЛ], 2006. – 120 с.

2007

10. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / за ред. проф. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Київ : Знання, 2007. – 495 с.

2009

11. Курлянд, З. Н. Педагогіка : навч. посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, Т. Ю. Осипова; ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 304 с.

2012

12. Теорія і методика професійної освіти : навч. посібник / за ред. З. Н. Курлянд. – Київ : Знання, 2012. – 390 с.

Статті у періодичних виданнях

1984

1. Курлянд, З. Н. Педагогические способности как предпосылка психологической устойчивости учителя / З. Н. Курлянд // Психологическая устойчивость профессиональной деятельности. – М.; Одесса. – 1984. – С. 99-100.

1987

2. Хмелюк, Р. И. Эмоциональная регуляция как компонент психологической устойчивости деятельности учителя / Р. И. Хмелюк, З. Н. Курлянд, Н. А. Шевченко // Эмоциональная регуляция учебной деятельности : сб. материалов Всесоюз. конференции / под общ. ред. А. Я. Чебыкина. – М. : [ОГПИ им. К. Д. Ушинского], 1987.– С. 74-85.

1992

3. Курлянд, Н. Проблемы эмоционального и рационального в общении учащихся педклассов / Н. Курлянд // Проблемы эмоционального и рационального в дидактике : сб. материалов Междунар. конф., 1990 г. / за ред. О. П. Санникова. – Одесса : [б. и.], 1992.– С. 135-137.

1993

4. Курлянд, З. Н. Математическая модель факторов, влияющих на формирование профессиональной устойчивости учителя // Психолого-педагогічні аспекти перспективних систем та технологій навчання: погляд у майбутнє : пр. фахівців України, присвячені Міжнар. конф. "Глобальні перспективи та національні розв'язання проблем спеціального навчання", Відень, 5-9 лип. 1993 р. / ред. О. Я. Чебикін. – Одеса : [б. в.], 1993. – С. 91-93.

1994

5. Курлянд, З. Н. Професійна усталеність - основа педагогічної майстерності / З. Н. Курлянд // Наука в Одеському педагогічному інституті (тези доповідей) / ОДПІ ім. К. Д. Ушинського; [ред. кол. : І. Г. Захарченко, А. Ю. Ків, О. І. Хмелюк та ін.]. – Одеса : ОДПІ ім. К. Д. Ушинського, 1994. С. 119-120.

1997

6. Курлянд, З. Н. Прогресивні форми групових контрольних завдань по педагогіці // Психологічна освіта в системі вищої школи : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конф., [17-21 верес. 1996 р.] / (під заг. ред. О. Я. Чебикіна); [відп. за вип. А. В. Массанов]. – Київ : КЛАС, 1997. – С. 55-57.

1998

7. Курлянд, З. Н. Нові підходи до формування педагогічних здібностей у системі неперервної освіти // З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 1998. – Вип. 2-3. – С. 97-100.

8. Зодча педагогіки вищої школи в Україні // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 1998. – Вип. 6-7. – С. 5-8.

9. Курлянд, З. Н. Прогресивний аспект навчально-виховного процесу в братських школах України та Білорусі / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 1998. – Вип. 10-11. – С. 42-47.

10. Курлянд, З. Н. Педагогічні здібності та їх вплив на процес соціалізації учнів педагогічних класів / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 1998. – № 1-2. – С. 46-49.

11. Курлянд, З. Н. Высшее педагогическое образование за рубежом / З. Н. Курлянд // Основы педагогики высшей школы : учеб. пособие / ЮГПУ им. К. Д. Ушинского; [сост. : Р. И. Хмелюк, И. М. Богданова, З. Н. Курлянд и др.]. – Одесса : [ЮГПУ], 1998. – Одесса. – 1998. – С. 84-95.

1999

12. Курлянд, З. Н. Учитель – ключевая фигура педагогики мира // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 1999. – Вип. 4-5. – С. 47-49.

2000

13. Курлянд, З. Н. Розвиток національної самосвідомості - провідний чинник процесу підготовки вчителя національної школи України. / З. Н. Курлянд // Визначення чинників та умов, що впливають на підготовку вчителя національної школи : метод. рекомендації / [упоряд.: І. М. Богданова та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2000. – С. 4-8.

14. Курлянд, З. Н. Профилактика стрессовых состояний в работе с одаренными детьми / З. Н. Курлянд // Наука і освіта: науково-практичний журнал. – Одеса. – 2000. – Спецвип. : "Стресс в повседневной жизни детей". – С. 178-180.

2001

15. Курлянд, З. Н. О роли учителя в контексте педагогики мира / З. Н. Курлянд // Виховання і культура : міжнар. наук.-практ. журнал. – Одеса. – 2001. – №1(1.). – С. 67-69.

16. Курлянд, З. Н. Проблемы розумового виховання у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2001. – № 5: Спецвипуск : "В. О. Сухомлинський і сучасність". – С. 53-56.

17. Курлянд, З. Н. Специфіка розвитку пізнавальних процесів у старшому шкільному віці / З. Н. Курлянд // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. – Ізмаїл : Ізмаїльський держ. пед. ін-т. – 2001. – Вип. 11. – С. 62-67.

2002

18. Курлянд, З. Н. Шляхи актуалізації педагогічної підготовки майбутніх учителів. / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім.К. Д. Ушинського. – 2002. – Вип. 4-5. – С. 7-10.

19. Курлянд, З. Н. Актуальні проблеми вищої освіти зарубіжжя. / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 1998 – 2002. – Вип. 10. Ч. 1. – С. 153-156.

20. Курлянд, З. Н. Синергетичний аспект формування Я-концепції майбутнього вчителя та розвиток педагогічної емпатії / З. Н. Курлянд, О. А Галіцян // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2002. – № 1. – С. 15-19.

21. Курлянд, З. Н. Личностно-ориентированное педагогическое образование как фактор формирования ценностных ориентаций будущих учителей / З. Н. Курлянд // Славянская педагогическая культура : научно-теоретический журнал. – Тирасполь. – 2002. – № 1. – С. 127-129.

22. Курлянд, З. Н. Національна самосвідомість – системотворчий чинник процесу підготовки вчителя національної школи України / З. Н. Курлянд // Педагогічні основи підготовки вчителя національної школи України : [монографія] / ПДПУ ім. К. Д. Ушинського; упоряд. : І. М. Богданова та ін. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2002. – С.4-8.

2003

23. Курлянд, З. Н. Особливості професійного самовизначення та становлення я-концепції майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2003. – № 4. – С. 95-99.

24. Курлянд, З. Н. Мотиваційна сфера та позитивна "Я-концепція" майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2003. – № 5-6. – С. 104-109.

25. Курлянд, З. Н. Формирование учителя-мастера в контексте становления его позитивной Я-концепции / З. Н. Курлянд // Проблеми педагогіки вищої школи: зб. наук.

праць / [упоряд. : З. І. Курлянд, Р. І. Хмелюк, О. М. Яцій]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2003. – Вип. 1. – С. 3-5.

2004

26. Курлянд, З. Н. Формування позитивної Я-концепції майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2004. – № 6-7: Спецвипуск "Психологія особистості: досвід минулого - погляд у майбутнє". – С. 149-151

27. Курлянд, З. Н. Наукова організація праці майбутнього вчителя як чинник його професійного самовдосконалення / З. Н. Курлянд // К. Д. Ушинський і сучасність: пріоритетні напрямки розвитку професійної освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 жовт. 2004 р. : [у 2 ч.] / за ред. О. Я. Чебикіна. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2004. – Т. 2. – С. 105-110.

2005

28. Курлянд, З. Н. Професійна мобільність – передумова професійного становлення майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2005. – № 7-8. – С. 40-43.

2007

29. Курлянд, З. Н. Особливості сімейного виховання в єврейській релігійній традиції. / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – Одеса. – 2007. – Вип. 11. – С. 9-15.

30. Курлянд, З. Н. Основні підходи до формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів. / З. Н. Курлянд // Виховання і культура : міжнародний науково-практичний журнал. – Одеса. – 2007. – №3-4 (13-14). – С. 5-9.

31. Курлянд, З. Н. Психолого-педагогічні умови розвитку просторового мислення майбутніх учителів / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2007. – № 6-7. – С. 94-98.

32. Курлянд, З. Н. Виховне середовище ВНЗ - чинник творчого розвитку майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд // Революція в університетській освіті: глобалізація та індивідуалізація - погляд у майбутнє : матеріали Міжнар. симп., присвяч. 190-й річниці ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 25-30 трав. 2007 р. / [редкол.: О. Я. Чебикін та ін.]; АПН України. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, Одеса-Стамбул. – 2007. – С. 74-81.

33. Курлянд, З. Н. Шляхи підвищення якості освіти майбутніх фахівців в умовах кредитно-модульного навчання / З. Н. Курлянд // Наука і освіта: науково-практичний журнал. – Одеса. – 2007. – № 1-2. – С. 153-156.

34. Собко, І. О. До питання про специфіку формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу / І. О. Собко, З. Н. Курлянд // V Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського (Одеса, 15-16 травня): до 190-річчя університету / [голов. ред. О. Я. Чебикін та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2007. – С. 302-304.

35. Юргелевич, М. О. Професійна етика сучасного вчителя як педагогічна проблема / М. О. Юргелевич, З. М. Курлянд // V Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського

(Одеса, 15-16 травня): до 190-річчя університету / [голов. ред. О. Я. Чебикін та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2007. – С. 343-345.

2008

36. Курлянд, З. Н. Педагогика – наука или искусство / З. Курлянд, О. Тайструк // Збірник студентських наукових статей / [редкол. : З. Н. Курлянд (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2008. – Вып. 11. – С. 6-7.

37. Курлянд, З. Н. Закон України – "Про освіту" / З. Курлянд, О. Тайструк // Збірник студентських наукових статей / [редкол. : З. Н. Курлянд (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2008. – Вып. 11. – С. 3-6.

38. Курлянд, З. Еволюція принципів навчання. / З. Курлянд, Ж. Грабовська // Збірник студентських наукових статей / [редкол. : З. Н. Курлянд (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2008. – Вып. 11.– С. 10-13.

39. Курлянд, З. Інтерактивні методи навчання в сучасній школі. / З. Курлянд, В. Марченко // Збірник студентських наукових статей / [редкол. : З. Н. Курлянд (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2008. – Вып. 11.– С. 13-16.

40. Курлянд, З. Н. Сутність системного навчання та його вплив на розвиток усіх видів мислення. / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2008. – Вып. 12. – С. 107-113.

41. Курлянд, З. Н. Психолого-педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2008. – № 8-9. – С. 171-175.

2009

42. Курлянд, З. Н. Наукова організація праці студентів коледжів як чинник ефективності їхньої самостійної роботи. / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2009. – Вып. 6. – С. 133-137.

43. Курлянд, З. Н. Теоретичні засади технології організації самостійної роботи студентів педагогічних ВНЗ. / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2009 – Спецвип. : Ч. 1: Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі. – С. 241-246.

2010

44. Курлянд, З. Н. Modern Tendencies in Professional Activity of Teachers From Ukraine and Israel / З. Н. Курлянд // Международный Форум "Современные тенденции в педагогической науке Украины и Израиля: путь к интеграции": [редкол. : Н. Давидович, Р. Явия, М. Довев и др.]. – Самария : Ариэль, 2010. – С.13-15.

45. Курлянд, З. Н. Концепція мультиплікативності функціонування вищої школи як шлях до трансформації сучасного виміру системи вищої освіти / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2010. – Вып. 11-12. – С. 194-200.

2011

46. Курлянд, З. Н. Педагогічна підтримка формування творчого мислення майбутніх учителів іноземної мови / З. Н. Курлянд // Наука і освіта: науково-практичний журнал. – Одеса. – 2011. – № 7. – С. 57-61.

47. Курлянд, З. Н. Педагогічна підтримка професійного становлення майбутнього вчителя у вимірах концепції мультиплікативності / З. Н. Курлянд // Наука і освіта: науково-практичний журнал. – Одеса. – 2011. – № 9 : Спецвип. "Когнітивні процеси та творчість". – С. 140-144.

48. Курлянд, З. Н. Реформування системи вищої освіти у вимірах концепції мультиплікативності / З. Н. Курлянд // II Открытый Международный научный форум "Современные тенденции в педагогическом образовании и науке Украины и Израиля: путь к интеграции". – Самария : Ариэль, 2011. – С. 42-45.

2013

49. Курлянд, З. Н. Проблема корпоративної культури вищого навчального закладу в наукових дослідженнях / З. Н. Курлянд // Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського : педагогічні науки : зб. наук. праць / [редкол. : А. М. Богуш (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – Одеса. – 2013. – № 11-12. – С. 158-164.

50. Курлянд, З. Н. Інтегративні технології навчання в підготовці майбутніх учителів у площині ідей К. Д. Ушинського / З. Н. Курлянд // Наука і освіта: науково-практичний журнал. – Одеса. – 2013. – № 6. – С. 102-105.

2014

51. Курлянд, З. Н. Формирование творческой личности учителя в процессе его профессиональной подготовки / З. Н. Курлянд // Наша школа. – М. – 2014. – № 3. – С. 50-52.

52. Курлянд, З. Н. Вітагенна технологія формування професійної ідентичності майбутнього вчителя / З. Н. Курлянд // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2014. – № 10. – С. 111-115.